

SZERKESZTŐSÉG, KIADÓ-HIVATAL ÉS NYOMDA
 Ciuj-Kolozsvár, St. Barón L. Pop, (Brassai-utca) 10.
 Telefon: Szerkesztőség és kiadóhivatal — 977
 Zs. N. Sz. — 558
 A kéziratok kizárólag a szerkesztőséghez címszöveggel. Kéziratokat nem adunk vissza.

UJ KELET

3166
 Archiv der Zionistischen Organisation
 W. Sächsischer strasse 8. Berlin

ELŐFIZETÉS
 Félévre
 Negyedre
 Egy évre
 Egy s. váson és Bukarestb.
 Csehszlovákiaában
 Egy hónapra — 250k
 Egy szám — 150k

1924 augusztus 16 Szombat

Ciuj-Kolozsvár * VII. évfolyam * 184. szám

5684. Ab 16

A camionage

Ma már nemcsak a kereskedők és a közvetlenül érintett szállítók ismerik a camionage intézményét, de a nagyközönség is, mely két éven át éber figyelemmel kísérte ezen tipikus belső intézményünk ellen folytatott harcot. A camionage ugyanis olyasfélével jelent a kereskedelmi életben, mint amit a politikában „felül-ről jövő bolsevizmusnak” neveztek el. A kereskedelmi minisztérium mintegy két évvel ezelőtt egy háborús vonatkozású rendelkezés tudatos és naivan lólábás felhasználásával bevezette a camionage-t, ami azt jelenti, hogy ha valakinek áruja érkezett, akkor nem volt joga a vasutól beszállítani, még akkor sem, ha kocsival, lóval rendelkezett. De nem volt joga magának a szállítónak sem arra, hogy a saját címére érkezett áruját hazaszállíthassa. Ezzel szemben az állam szerződéseket kötött bizonyos protekciós egyénekkal, akik így az érkezett árukat vasutal való elszállításának monopóliumát élvezték. Rengeteg baj volt ezzel az intézménnyel, hiszen a camionage, mint hivatalos intézmény, átvette azokat a hibákat amelyekben maga a CFR. leledzik. A szabad kereskedelmi életnek ez a megkötése, egy iparágak ez a monopolizálása jellemző példája volt annak, hogy rendelkezésekkel mint avatkozhatnak be olyan kérdésekbe, melyek valóban az egyéni szabadságjogokat érintik, mégha tiszti vonatkozásban is. Hiszen természetes, hogy a kereskedő szabadon rendelkezik áruja fölött és így azzal szállíttatja akár a vasúthoz, akár onnan el, akivel éppenséggel neki tetszik. Más oldalról éppen a szükséglet és a szabadverseny teremtetten meg azt az iparágat, amely egyike a legjelentékenyebbeknek, nemcsak az általános kereskedelem, de az állami adóalanyiság szempontjából is. Lehetetlen helyzet volt az, hogy a szabad iparág munkáját egyszerűen kiváltságos monopóliumává tegyék.

Két év óta folyt ez a harc a camionage ellen. Egyfelől léteértükért harcoltak a szállítók, másfelől harcban állott maga a gazdasági élet is, melynek számára megdöbbentő szomorú precedens volt ez az új monopolrendszer. Nem egy iparág érdeke irányította e két év alatt a camionage elleni harcot, de annak felismerése, hogy ilyen önkényes monopolszerű guszbakötések kereskedelmi életünk teljes megfojtására vezethetnek. Ezért tiltakoztak ellene a nagyiparosok, ezért szállott sikra a camionage ellen a Sfatul valamennyi nagygyűlése is. De anyagilag is megéreztek a camionage rendszerét a kereskedők és iparosok, akik hi voltak szolgáltatva az államilag jogosított vállalkozóknak.

E két év camionage elleni harcának nem egy érdekes és jellemző motívuma volt. Bizonyos magasabb központi érdekelttség állandóan azon volt, hogy bármilyen könnyítés történik is, az Kolozsvárra ne jusson el. Könnyítő rendelkezések, melyeket az ország másik részében már végre is hajtottak, itt ismeretlenek maradtak, a rendelkező távirat vagy utasítás utközben különös módon elkallódtat.

Nehéz küzdelem után most azután egy új rendelkezés jelent meg, amely a camionage rendszerét ha nem is szünteti teljesen be, de most már biztosítja a szállító fél rendelkezési jogát áruja fölött. Egy lépéssel, egy nagyon kis lépéssel közelebb jutottunk tehát a kereskedelem szabadságához. Maga a camionage-ügy jelentőségétől is eltekintve, tisztán szellemében hű kifejezője volt annak az átkos fel-fogásnak, mely oly könnyű szerrel szolgáltatja ki kereskedelmi életünket paragrafusokkal életrehívott intézményeknek. Bizonyos volt, hogy a camionage se tarthatja magát hosszú ideig, bárminő szívóssággal is védtek meg az érdekelt felek, hivatalosok és nemhivatalosok egyaránt.

A kereskedelmi élet előbb-utóbb ledob magáról minden mesterséges féket, még ha rendelkezések körül is bástyázzák. Mert a rendelkezések a kereskedelmi élet medrének szabályozására valók, nem pedig arra, hogy gátul szolgáljanak. A gazdasági élet hatalmas folyama keresztül tör minden gátat és ha kicsapni kényszerült medréből, akkor magával sodorja azokat,

akik a partról akarják megparancsolni, merr folyjon és mely gyorsasággal. Így kényszerültek a camionage-rendelet visszavonására is, mint ahogy kényszerülni fognak, ha ma nem, akkor holnap, arra, hogy a kereskedelmet szabadabb tegyék és rábizzák annak szabályozását azokra az örök törvényekre, melyeken Románia kormányzóközegei se tehetik túl magukat.

Javult a helyzet Londonban

Németország valószínűleg elfogadja az egyéves kiűritési határidőt. Macdonald és Kellog amerikai delegátus közvetítésének eredménye

(London, augusztus 15. Az Uj Kelet tudósítójától.) A katonai kiűrités kérdésében küszöbön áll a döntés. Herriot kijelentette a német minisztereknek, hogy kész a konferencia jegyzőkönyvének aláírása után egy évvel a francia csapatokat a Ruhr-vidékről visszavonni és felszólította Németországot, hogy adja jelét hasonló békekészségének. A szövetséges delegátusok egyhangulag helyeselték Herriot állásfoglalását.

Macdonald és Kellog igyekeztek a német minisztereket rábírni, hogy fogadják el Francia-

ország feltételeit. A konferencia köreiben azt hiszik, a német válasz kedvező lesz, és pedig olyan értelemben, hogy elfogadják az egyéves határidőt, követelik azonban, hogy a franciák és belgák működési köre pontosan körvonaloztassék a megszállott területen.

Marx kanellár elhatározta, hogy nem küldi Luther pénzügyminisztert Berlinbe az egész német kormány álláspontjának megismerésére, hanem táviratilag közölte Ébert birodalmi elnökkel a helyzetet. Valószínű, hogy a német delegáció még ma határozott választ fog adni.

Főtárgyalást tüztek ki a pécsi katonai lázadás ügyében

Ötvenhét vádlott a pécsi katonai törvényszék előtt. A véres lázadás története

(Budapest, augusztus 15. Az Uj Kelet tudósítójától.) Összel szenzációs tárgyalás lesz a pécsi honvédtörvényszéken. A pécsi honvédtörvényszék ügyésze az 1918. évi május 20-ikán lefolyt véres katonai lázadás életben maradt teitesei ellen új vádiratot nyújtott be, mely Takács Mátyás honvédet mint elsőrendű, László János népfelkelőt mint másodrendű tarhellet vádolja az állam hadereje elleni büntett címén. A többi vádlott nagyrészt hájyamunkás, akik közül a vádirat szerint Hajek Vencel, Hahn Károly, Keblics Antal és Bukovszky Lajos az első: és másodrendű vádlottal együtt ölték meg a pécsi bányatelepen Herzensnyl Zsombor honvédezeredest és Meiszner Miklós századost. Az állam hadereje elleni büntettet a katonai törvénykönyv halállal bünteti s így érthető, hogy Magyarországon nagy érdeklődéssel várják a felelevenített lázadási bűnpör összel megtartandó főtárgyalását.

Annakidején a cenzura miatt a lapok szót sem írhattak meg az első magyarországi katonai lázadásról, éppen ezért a közönség előtt teljesen ismeretlenek azok a részletek, melyek világot vetnek a pécsi katonai lázadás eseményeire.

A benyújtott vádirat most éles fényvel világítja meg a lefolyt eseményeket.

Kitör a lázadás

A háberu alatt az újvidéki hatodik gyalogezred egy pótzászlóalja állomásozott Pécsen, mely az Irányi Dániel-téri barakkokban volt elhelyezve. Május 20-án, pünkösd másodnapján tört ki a lázadás. A lázadás valószínű oka az volt, hogy a legénység már régen elégedetlen volt az élemezéssel és kifogásolta azt a rendszert, melynek alapján a menetszázadokba besorozták az embereket. Az izgatott kedélyek kiborulására egy véletlen eset adott alkalmat. Molnár Sándor tartalékos hadnagy egy jelentéktelen parancs teljesítésére hívta fel a legénységet, amit az hereken megtagadott. Mikor a fiatal hadnagy erősebb rendszabályokhoz akart nyulni, eldördült egy fegyver és Molnár Sándor hadnagy holtan terült el. A lázadás ezután már a tüzvész gyorsaságával terjedt tovább: a közeli laktanyában elhelyezett menetszázadok is fellázadtak, megrohamozták a fegyverraktárakat és felfegyverezték magukat. A pánik erre a tisztek körében leirhatatlan lett, a tisztek futva menekültek és többen legénységi zubbonyt vettek magukra, hogy ezzel tisztvol-

tukról a legénység előtt eltereljék a figyelmet. A lázadók rövidesen kétezer főre szaporodtak és igen sok újoncot arra kényszerítettek, hogy hozzájuk csatlakozzanak.

„Éljen a béke!”

A lázadók rövidesen előzönlöttek a belvárost és megszállva a pályaudvart és a postaigazgatóságot, élénk lövöldözés közben a forradalmat és a békét éltették. Az első megrökönyödés után Lipner Ödön tábornok, Holly Ferenc ezredes minden intézkedést megtettek a lázadás leverésére. Rögtön mozgósították a menetszázad 19. honvéddyalogezred századait és reggel kilenc órakor kezdetét vette a honvédek és a lázadó közös katonák véres testvérharca. A honvédek a pályaudvart és postaigazgatóságot kemény egy órai harc után visszavették. A lázadók az Irányi Dániel-tér barakkjai körül még egyideig keményen tartották magukat, de a tulerő és gépfegyverűz rövidesen hátrálására kényszerítette őket. A lázadók a közeli katolikusk temetőbe menekültek, ahonnan véres harc után Mohács-Villány irányában szelédtek szét.

A bányászok a lázadókhöz csatlakoznak

Már-már teljes leverés előtt állott a lázadás, mikor a pécsi szénbányatelepen a munkásság kimondotta a csatlakozást a lázadókhöz. A lázadáshoz való csatlakozás nem csupán szolidaritásból fakadt, hanem amiatt, hogy a bányamunkások is régóta elégedetlenkedtek a katonai elbánás miatt. A lázadók közben a katonai parancsnokság elé vonulva, elfogták Herzensnyl Zsombor alezredest és Meiszner Miklós századost, akiket magukkal hurcoltak. Mikor a lázadók a Szent János-kutnál a leverésükre küldött honvédekkel találták magukat szemközt, kivégezték a két tisztet. Ezt látva, a bányászok elmenekültek s a közben megérkezett katonai erősítések teljesen leverték a katonai forradalmat.

Kivégzés — nyilvánosság előtt

Már másnap megkezdte működését a pécsi hadbíróóság. Több száz vádlott állott a törvényszék előtt, akiknek nagyrészt azonban fel kellett menteni, mert bebizonyult, hogy kényszerből csatlakoztak a lázadókhöz. Mindazáltal igen sok vádlottat elítéltek súlyos börtönre és három hét alatt tizenhárom halálos ítéletet hoztak. Az elítélteket — bácskai földművelőket és egy önkéntest — az ítélethezatal után egy órával már kivégezték. Eppen csakhogy

egy negyedórát adtak az elítélteknek arra, hogy családtagjaiktól elbucsszanak. Az első kivégzés még nyilvános volt. A löversenyterén rengeteg tömeg nézte végig a kivégzést, főleg sok vére szomjas hisztériás asszony.

A negyedik elítélteknek — egy nagy ezüst vitézségi éremmel kintintetett szakaszvezetőnek — végig kellett néznie az első három kivégzést. A hangulat fenyegető volt, mely ezen az első kivégzésen megnyilvánult, arra kényszerítette a hadbírókat, hogy a további, szinte naponta következő kivégzéseket a nyilvánosság kizárásával hajtassa végre. De a nem nyilvános kivégzésekről is kiszivárgott a hír, hogy a halálraítéltek a forradalom életével ajkukon haltak meg...

A tizenharmadik kivégzés után felsőbb helyről jött utasításra beszüntették a további kivégzéseket.

Ez a hiteles története a pécsi lázadásnak, mely néhány hónappal megelőzte az októberi forradalmat.

Hárommilliárdos telekkönyvi család Bécsben

Idejekorán leleplezték a furfangos szélhámost

(Bécs, augusztus 15. Az Uj Kelet tudósítójától.) Kellemeilen meglepetés érte pár nappal ezelőtt a nyaralásból hazatérő Julius Steiner többszörös bécsi háztulajdonosi és családját Távolléttükben valaki hárommilliárdos jelzálogköcsönt akart felvenni az asszony nevében levő bérpalotára, mely a Mariahilfer Strassen van. A családi kísérletet vigjátékba illő előcserelési komédia vezette be, melyre talán évekig nem jöttek volna rá, ha véletlenül idejében le nem leplezik a furfangos szélhámosokat.

Hazaérkezéskor a házaspár véletlenül megtudta, hogy a szóbanforgó házban becslobizottság jár. A meglepett háztulajdonos utánajárt a dolgnak és kiderült, hogy

a házra hárommilliárd osztrák koronányi jelzálogköcsönt akarnak felvenni

egy Julius Steiner által kiállított teljölhatalmazás alapján. Persze, az asszony semmit alá nem irt és fogalma sem volt a köcsönről. A titokzatos felfedezés után a háztulajdonos magánértesülés útján megállapította, hogy a hamis felhatalmazást közjegyzőleg hitelesítették. Tanukként szerepeltek Gusztav Strössner köcsöntügynök és Oskar Blüh, az A. Koch & Comp. cég társtulajdonosa, akik személyes ismerősei Ludwig Hackmüller közjegyzőnek. Egy hölgy is volt velük, akiről azt mondták, hogy Julius Steinernek a aláírták vele a felhatalmazást. A felhatalmazás alapján dr. Wilhelm Führer ügyvéd elment a telekkönyvi hivatalhoz és

kérte, hogy a Steiner névén levő ingatlanra vezessék rá a zálogjogot,

ami egy hárommilliárdos köcsön megszerzéséhez szükséges. Azonkívül illetékek címén még 500 millió erejéig kérte a zálogjog rávenését.

Ez volt az egész tényállás, amit a rendőrséggel közöltek. A rendőrség megállapította, hogy a furfangos család eszméje Gustav Strössner közvetítő, akinek már volt dolga a hatóságokkal utlevélhamisítás miatt. Strössner pár nappal a felhatalmazás megszerzése után ismét megjelent dr. Führer ügyvédnél és egy levelet mutatott fel, amelyet állítólag Steiner né irt Prágából. A levél felhatalmazza az ügynököt, hogy szerezzen előleg a köcsönre, ami egy másik ügynök révén sikerült is.

Az előleg összege 300 millió volt,

amit az ügyvéd vett át s azután a levél alapján Strössnernek adta át.

Csak hogy az az ügynök, aki az előlegot szerezte, szerette volna az egész köcsönt előteremtteni s tárgyalásokat kezdett a Zentral-kasse der Gemeinde Wien bankkal. A pénzintézet becslobizottságot küldött ki a zálog felajánlott ház felbecslésére, amiről a házmaster azután jelentést tett Julius Steinernek és így sikerült idejében leleplezni a csalást. Strössner a rendőrség letartóztatva. Az ál-Steiner még nem sikerült megtalálni.

* Még mindig nem sikerült az eredeti Dianához hasonló jószág sötörzseant gyártani, azért óvakodjunk az értéktelen hamisítványoktól és ügyeljünk a Diana névre.

Utban Palesztina felé

„Fejemben lesz a muzsika.“ A konstanci kikötőben. Ének és víta a hajón

Dr. Patai József, a budapesti „Mult és jövő“ szerkesztője nemrég Palesztinában járt és tapasztalatairól rendkívül érdekes cikksorozatban számol be, amelynek érdekesebb részeit mai és következő számainkban mi is közöljük.

I.

Hol, mikor kezdődött az út a Szentföld felé? Ott-e, amikor szárnyára kap a lihegő gőzös és kiragad a hétköznap zürös zivajából, hogy hegyenvölgyön, szoroson és tengeren át ünnepi tájakra lendítse fásúlásig fáradt lelkedet? Akkor-e, amikor átlépsz az emberek-vágtá határon, hol a hatalom féltő fegyverei őrt állanak, hogy örökké farkasszem nézzen ember az emberrel, testvér a testvérral? Vagy talán már ott kezdődik a mi utunk a gyermekével első álmaiban, amikor kibontakozik képzeletünkben a Szentváros gyönyörű képe, magváltó messiások és szótáros királyok búcsú székelye? Mikor ifjúi hevüléssel keresed az utakat gyom és csalán között és hallani várod a próféták hangját a szivatagban: „Egyengessétek a pusztában az ösvényt istentűnknek!“ Mikor pusztuló és vajdó világok között új igék után kutat és szomjazó szived reá talál az ősi forrásra, „mert Cionból indul a tan és az Ur igéje Jeruzsálemből?“

Az én szentföldi utazásom azon a szép tavaszi délelőttön vette kezdetét, amikor valóban azt hittem, bibliai látomás elevenedik meg előttem. Egy sudártermű, bánatosszemű matróna keresett fel. Arcán kelet minden szépsége, nemes fejtű fehér kendő takarta szeliden, és balkezével hajlott fejt magas dísfabotra támaszkodott. Így mintázhatta a művész Rachel Ösanyánkat, aki keresi gyermekeit az éfrathi uton... Bemutatkozott:

— Övegy asszony vagyok. Én is akarom látni a Szentföldet. Van egy zongorám, drága hangszer, magányos, szomorú életemnek egyetlen vigasztalója, szegény boldogult anyámtól örököltem, aki nagy áldozatokkal zenére tanított; gondoltam, eladom. Ha láthatom a Szentföldet, egy mindig fejemben lesz a muzsika...

„Fejemben lesz a muzsika.“ Így mondotta. És ezeknek a szavaknak a muzsikája nem hagyott el azóta. Reggeltől estig, sokszor éjjelig is jöttek az érdeklődők, fiatalok és öregek: „Elmegyünk-e a Nebó hegyére, ahonnan Mózes, halála előtt látta az ígért földjét? Leszünk-e a Libanon csúcán? Megfürdünk-e a Holttengerben? Felkeressük-e az összes új gyarmatokat és a régi szentsírokat mind? Látni fogjuk-e a hebroni kettős barlangban a pátriárkák bebalzsamozott holttestét, de főképen Ádám és Éváét, akik már nem is ember szülöttei, hanem az Ur saját kezének alkotásai?“ Reggeltől estig ostromoltak a kérdésekkel, sokan olyanok, akikről biztosan tudtam, hogy nem jönnek, nem is jöhetnek velünk, de jólesett lelkünknek kissé elbeszélgetni a Szentföldről és legalább képzeletben bebarangolni az ősi tájakat. Muzsika. Muzsika...

Ott álltunk a konstanci kikötőben a rádióval és minden kényelemmel felszerelt pompás hajón, a „Romania“-n. A fedélzeten a világ minden részéről összesereglett társaság, a diaszpóra csodás összecsömölése, valósággal „kibuc golijoth“. Szegény ukrain menekültek és gazdag orosz-lengyel vállalkozók, a Szentföldre dolgozó induló ifjú chalucook és meghalni menő öregek. A „turisták“ kissé restelkedve húzódnak meg. Az egyik, amikor kérdik, hogy csak kéjutazásra megy-e a Szentföldre, azt feleli: „Lustreise? Nein! Schuldreise“. „Minden zsidónak ki kell mennie legalább egyszer életében.“ A hajó egyik sarkán szafárd bolgár zsidók sátrat vernek drága keleti szőnyegekkel, letelpednek a földre és maguk alá rakva lábaikat, megkezdik a maguk külön életét, szóval és dallal, imával és táncsal. Megszólítom az egyik öreget. Niszim s Rosanis a neve. „Niszim — magyarázza — csodát jelent, azért kaptam ezt a nevet, mert születésemkor apám csodás módon megmenekült a haláltól. Hetvenöt éves vagyok, Loupananomból jövök, Nycolan voltam, mind katonák, erősek és bátrak, hárman estek a háboruban, nálunk nem volt különbség zsidó és nemzsidó között és most azt mondják, hogy nem vagyunk jó bolgárok. — Óh jól ismert régi nóta! Őten megmaradtak, sebesültek, hárman többször is, de megmaradtak, hát legyen ez erejük és a bátorságuk Erec Jiszraél...“ Egy amerikai zsidó festő lekapja vázlatkönyvébe a dél-

ceg, pompás típusokat tarka szőnyegszőnyegekkel együtt... A hajó komandánsa jelt ad, felszedik a horgonyokat, a kürtő éleset sípol és ebben a pillanatban a fedélzeten kétszáz ifjú torokból felharsan a „Hatikva“ himnusza, a remény dala. Az öregebbek kábultan állnak egy percig, aztán elragadtatva, nekibátorodva ők is belézenenek az énekbe. A héber melódia hullámai versenyre kelnek az éjszakában a Fekete-tenger habjainak ritmusával... Muzsika. Muzsika...

Az uszó kis város társadalma lassacskán kisebb csoportokba oszlik. Első osztály, második osztály, harmadik osztály. De a tenger végtelenségétől körülölelve mégsem határolódnak el egymástól. És egytől egytől mind a távoli part, mely felé áhítoznak. Folyton együtt vannak. Dalolnak, beszélgetnek, vitáznak. Néhány óra és mindegyik ismeri a másiknak hazáját, származását, multját. Mintha egy család volna, közös vágygal, közös éállal, közös reménnyel. Az egyik sarokban vita folyik a vallásról. „Azért nem vesznek részt az ortodox zsidók Cion felépítésében, mert félnek, hogy nem fogják ott kellően respektálni a vallást“, mondja az öreg. „Először építeni kell és csak aztán vigyázni, hogy le ne égjen“ felel egy fiatal. „Balga, aki azt mondja, nem építetek, mert félek, hogy leég.“ Gólusz, Cion, messianizmus, misszió — röpködnek a szavak és a heves vitának egy litvániai zsidó böles megjegyzése vet véget: „Nekem hét fiam van, mind egyformán vallásos zsidónak akartam nevelni, kettő bolsevik lett és kizd minden vallás ellen, egy kitért, kettő Litvániában van, ezeknek jövője még bizonytalan, kettő Palesztinába vándorolt, ezekről bizonyos vagyok, hogy a zsidóság maradványai...“ A fedélzeten a fiúk és lányok, chalucook és chalucook új héber dalba kezdtek: „Sám binkom arozmim...“ „Ott, hol a cédrus csókossza a felleget... ott, hol a Jordán...“ És amikor a jókedv fokozatosan derülni kezd, az ifjuság bele fog a humoros dalokba. Az egyik vilnai chaluco, bajtársainak dideglett kedvence, a mindenkor „előnékes“ zengő baritonjával megüti a taktust és körülálló csáverjei megzendítik a „Theuerer Noeiv“ dalát. A Noeivhoz, a zsidó kormányzóhoz, a testvérhez szól a népies nóta, hogy küldjön beutazási engedélyt (drisát) Israel országába, mert nagy veszélyben élnek Lengyelországban.

Theuerer Noeiv,
Gesund sollst Du sein,
Schick' mir a Drische
Un los mich e rein.

Theuerer Noeiv,
Hob' auf uns Rachmones,
Mir leben in Pojlen
In grotse Szekonesz.

A nóta szemrehányást tesz a Noeivnak, hogy Berlinbe zsákszámba küldi a beutazási engedélyeket, míg a vilnaiakat nagyon is megválogatják. Sőt a nóta szerint a német urakat ünneplésekkel, bankettekkel fogadják a parton, a vilnaiakat pedig le akarják rázni. De se a szigorú kiválogatás, se egyéb elriasztás nem használ és a nóta megfogadja, hogy még Storrs gubernátor ellenében is mind felmennek Israel országába és nem segít ezen a tatár sem:

Theuerer Noeiv,
Un Storrs Gubernoter
Wir fohren auf Erec Jiszrael
Un es helit nit kein Toter...

A gólusz új dala ezek. Utódai a régi melankolikus énekeknek, melyekben öreg zsidók fagyos kislév éjszakákon Cionba vágyódnak meghalni. Ugyanaz a vágy, ugyanaz a sóvárgás Erec Jiszraélbe, de dolgozni, utat törni, építeni.

„Fink! Nem kell már a gólusz nyelve! — harsog egy hang. Bedobjuk a zsargont a tengerbe, mint Taschlichker a vétkeket. Erec Jiszraélbe megyünk, hébrül énekelünk.“

És újból felhangzik a másik dal: Sám binkom arozmim. „Ott, hol a cédrus, ott, hol a Jordán... És az egyik sarokban egy szőke fiú szomorúan elmerengve hallgat. Nincs pénze, nincs utlevele. Már háromszor próbált átcsúzni így, fellopóva a hajóra jegy és okmány nélkül, de észrevették és a Szentföld kapuja elől visszahozták. Vajon több szerencséje lesz-e ezután? Sikerül-e majd most észrevétel nélkül kiszállni? „Ott, hol a cédrus... Ott, hol a Jordán...“ Rég elcsúszott a viták, elhallgattak a beszélgetések, oszondban, áhitattal hallgat mindenki a dalra, ugráló delfinek serege uszkal a hajó után, felbukannak, alámertülnek, mintha táncot látnának a habok között. Muzsika. Muzsika...

„Hans Herzl fizikailag abnormális ember“

Robert Stricker építészeti tanácsos nyilatkozata. Hans Herzl mindenki kálóncnak tartotta

(Bécs, augusztus 15. Az Uj Kelet munkatársától.) Néhány nappal ezelőtt megemlékeztünk már arról, hogy a cionista gondolat halhatatlan apostolának, Herzl Tivadarnak fia, Hans Herzl apja halálának huszadik évfordulóján, tehát mintegy tünnető jelleggel, áttért a katolikus vallásra. Hans Herzl erről az áttérésekről levélben értesítette Robert Stricker építészeti tanácsost, az ausztriai Cionista Szervezet elnökét. Stricker tanácsos a következőket mondotta egyik bécsi napilap munkatársának Hans Herzlről, akit személyesen jól ismer:

— Hans Herzl, aki a legutóbbi hónapokban egy bécsi bank alkalmazottja volt, úgy kerültem összeköttetésbe, hogy ő Herzl Tivadar naplójának angol fordítását hozzám küldötte, hogy nézem át és kiadását segítsem elő.

— Milyen benyomása volt Önnek Hans Herzl személyéről?

— Azon tárgyalások közben, melyeket vele a napló angol fordításának kiadásáról folytattam, az volt az érzésem, hogy egy fizikailag abnormális emberrel van dolgom. Hans Herzl fejtételeit mindig megváltoztatta, visszavonta, majd újra felállította és ez a határozatlanság csak megerősítette impressziómat.

— Beszél Hans Herzl arról a szándékáról már előzőleg is, hogy áttér a katolikus vallásra?

— Valószínűleg nem; az a néhány ember, akivel ő Londonban érintkezett és akik őt nekem nehezen kezelhető kálócnak említették, nem is sejtette Hans Herzl szándékát. Sokkal beszéltek nekem furcsa szokásairól, extravaganciájáról, — de áttérési szándékáról egy szó sem hangzott el soha. Londoni tartózkodásom alatt különböző személyekkel találkoztam, akik közel állottak a Herzl-családhoz, többek között Hans Herzl volt elöljárójával, Josef Cowen-nel, a cionista Executive tagjával is, de senki sem tett említést a közeledő kikerestelkedésről. Megjegyzem, hogy július 20-án még Londonban tartózkodtam. Néhány nappal visszatérésem után a következő levelet kaptam Herzltől:

Hans Herzl Esqu.

2. Observatory Gardens 1924 augusztus 7.
Camden Hill
London

Stricker Róbert építészeti tanácsos, mérnök urnak
Wien, 1. Bez.,
Universitätsstrasse 6-8.

Mélyen tisztelt Uram!

Tekintettel arra, hogy Ön most dönt Atyám naplójának angol kiadásáról, értesítem Önt, hogy a napokban átléptem a keresztény vallásra.

Méltánytalanul tartottam volna Önt erről a tényről nem értesíteni, mert hiszen az úgy, az Ön elhatározásánál, döntő sulyal eshetik latba, maradtam Önnek, nagyrabecsült Uram, tisztelettel
Hans Herzl

— Meg fog jelenni ezek után a napló fordítása?

— A fordítás szakemberek véleménye szerint hibátlan munka. Israel Zangwil, a híres regényíró, aki egyike a legkitűnőbb angol stílistáknak, szintén jó véleménnyel van róla. A kiadásról ennek ellenére még nem történt döntés, — részint a bizonytalan anyagi körülmények miatt sem. A napló kiadását megnehezíti az a körülmény is, hogy amerikai zsidó lapok feltételeken lefordított részeiteket már leközölték belőle angol nyelven.

— A háború áldozata. Rosen Mihály egyike azoknak az elvételtsorsu embermillióknak, akiket szerencsétlenül tett a háború. Azelőtt jóllátott tisztviselő volt, most teljesen lerongyolva él kegyelemkenyeren az egyik gyergyói fűrésztelepen. A hadifogságból mint 75 százalékos rokkant került haza, de nincs annyi pénze, hogy felhasználhassa a háborús rokkantak számára biztosított kedvezményt. Trafikot, vagy italmérést szeretne nyitni, hogy emberibb megélhetése legyen, mert rokkant tagjai már nem bírják a nehéz munkát. Jézusírvit adományokat a következő címre kér: Rosen Mihály muncitor la S. A. „Putna“, Varviz, jud. Ciuc.

Szeptember másodikán jön Kolozsvárra a királyi család

Kolozsváron lesznek az Avram Jancu-ünnep legjelentősebb mozzanatai

(Cluj Kolozsvár, augusztus 15. Az Uj Kelet tudóstól.) Bukaresti jelentés alapján megírtuk, hogy a tegnapi minisztertanács foglalkozott az Avram Jancu-ünnepségekkel. A kormány elhatározta, hogy a román szabadsághős századik születésnapját nemcsak Alsóvidra, Campeni és Czebe községekben fogják megünnepelni, hanem Kolozsváron is.

Az ünnepségek augusztus 28-án fognak megkezdődni Avram Jancu szülőhelyén, Alsóvidrán és szeptember másodikán fognak befejeződni Kolozsváron. Ekkor fogják lerakni a Román

Opera előtt Avram Jancu szobrának alapkövét. Az alapkövetélnél jelen lesz Ferdinánd király és az egész királyi család is, akik szeptember másodikán fognak Kolozsvárra érkezni.

A kolozsvári ünnepségek rendezésével Septimiu Muresan kolozsmegyei prefektust bízták meg. A nagyanyu előkészületek megkezdésére Lepadatu kultuszminiszter vasárnap Kolozsvárra jön és több napig fog itt tartózkodni. A kolozsvári CFR. üzletvezetőség elhatározta, hogy az ünnepségek idejére különvonatokat fog beállítani az összes vonalakon.

Elitették a kémkedési pör vádlottjait

Gönczy Józsefet 2 évi börtönrre ítélték. Két vádlottat felmentettek

(Cluj-Kolozsvár, augusztus 15. Az Uj Kelet tudóstól.) Szenzációs kémkedési pörben hozott ma ítéletet a kolozsvári hadtest bírósága. A hadbírósg előtt kémkedéssel vádolva Gönczy Sándor, a debreceni egyetem jogi fakultásának hallgatója állott, aki — mint tegnapi számunkban ismertettük — 1922-ben szökött át Romániába a magyar határon és önként jelentkezett felvételre a román hadseregbe. A fiatal embert be is sorozták a román hadseregbe és mint önkéntest a kolozsvári 83. ik gyalogezredbe osztották be. Később továbbképzés céljából a ploesti tisztiiskolába küldötték, ahonnan rövidesen megszökött.

A szökevény önkéntest a nagyváradi sziguranca letartóztatta. A szigurancon történt kihallgatása alkalmával a szökevény azt a választ adta, hogy azért jött Romániába, mert nem akart a magyar hadseregben szolgálni, melynek debreceni tisztjei egy előbbi kémkedési ügyéből kifolyólag, mert nem tudott a román hadseregről adatokat szolgáltatni, megverték. Ugyanakkor elmondotta Gönczy azt is, hogy nagyon szívesen vállal kémkedési szerepkört Románia javára is.

Ezt a kijelentést azonban a sziguranca nem vette készpénznek és vallatára fogta Gönczyt arra vonatkozólag, hogy romániai tartózkodása alatt kikkel érintkezett. Gönczy erre taláomra Goldstein Andor nagyváradi önkéntes szakaszvezető, Boross Sándor tartalékos hadnagy, Nagy Ferenc önkéntes káplár, Csiga Sándor, a nagyváradi izraelita iskola szolgája, Gyallay József, végül Somogyi Endre kolozsvári református teológiai hallgató neveit említette fel. Ezeket a nagyváradi sziguranca mint Gönczy tettestársait letartóztatta.

Az ügyészi vádirat

A ma megtartott hadbírósgai tárgyaláson Nicolau ügyész Magyarország javára való kémkedéssel vádolta Gönczy Józsefet, fentemlített vádlottakat pedig mint bűnpártolókat. Goldstein Andort az ügyész azzal vádolta, hogy ő közvetítette Gönczy olyan természetű összeköttetéseit, melyek által Gönczy a szükséges hadsereg-szervezési adatokat megszerzhette. Nagy Ferenc, Somogyi Endre és Boross tartalékos hadnagy ellen az a vád, hogy bár tudtak Gönczy kémkedési szándékairól, mégsem tettek ellene feljelentést. Csiga Sándor iskolaszolgát pedig azzal vádolta az ügyész, hogy lakást adott Gönczynek, jóllehet tudta, hogy magyar kém.

A tanuk terheltén vallanak

A vádlottak kihallgatásuk alkalmával egyöntetűen azt hangsúlyozták, hogy nem volt tudomásuk Gönczy kémváltáról s így teljesen ártatlanul estek a bűnpártolás gyanújába. A kihallgatott tanuk, akik csaknem kivétel nélkül Gönczy, Goldstein és Nagy felettes tisztjei voltak, kihallgatásuk alkalmával a vádlottak ellen terhelő vallomást tettek. Azt hangsúlyozták, Gönczy viselkedése mindig igen gyanus volt, ami felettesei előtt mindig feltűnő is volt és csak azért vállalkozott volna ellenkémkedési szerepre, mert így vélte magát még jobban befészkelhetőknek a román hadsereg katonai titkaiba.

A védő felmentést kér

Gönczy védője, dr. Angelo Stasescu ügyvéd arra kérte a bíróságot, hogy az ítéletnél vegyék tekintetbe Gönczy fiatal korát, nagy nyomorát, mely arra késztette, hogy átszökjön Romániába és főleg vegyék tekintetbe beszámíthatatlanságát menő

idegességét, amit az is bizonyít, hogy letartóztatásakor szonnal felajánlotta kémszolgálatát Románia javára. Eppen ezért kéri Gönczy felmentését.

Goldstein Andor védője, dr. Oprea kolozsvári ügyvéd védőbeszédében arra mutatott rá, hogy Goldsteinnek még az ügyész szerint is csak egy bűne van, az, hogy egy Balogh nevű katonát, aki egyébként Gönczyt feljelentette, bemutatta Gönczynek. Kérte a bíróságot, hogy az ítélethezatalnál ne essen súlyosbító körülményként latba Goldstein zsidó volta. Hivatkozott arra is, hogy az ügyész védőbeszédében egyetlen bizonyító adatot sem sorakoztatott fel. Goldstein katonai védője: Nacu Dumitru főhadnagy beszédében hangsúlyozta, hogy Goldstein semmiféle információt nem kért Gönczytől. Hivatkozott a humanitásra, mely nem engedi meg, hogy valakit alaptalannak látszó gyanu miatt 6 hónapig tartsanak vizsgálati fogságban.

Hány hadteste van Romániának

Boross Sándor tartalékos hadnagy védője, dr. Popescu, aki Bukarestből direkt erre a tárgyalásra utazott Kolozsvárra, védőbeszédében rámutatott arra, hogy Boross nem vádolható Románia hadtesteinek számának elárulásával, mert hiszen Gönczy elhitte neki, mikor tréfásan azt mondta, hogy Romániának tízenkét hadteste van, holott a minden kolozsvári könyvkereskedésben kapható Armata Romana című folyóiratból megtudhatta volna bárki, hogy Romániának csak 7 hadteste van. A Csiga, Gyallay, Nagy és Somogyi védője, dr. Dunca Jenő rámutatott arra, hogy Csiga nagyon szegény ember, aki szállásadással hivatásosan foglalkozik s nem tudhatta, hogy kémnél áll szemben, annál is inkább, mert Gönczy azt mondta magáról, hogy ő a Renner-gyár utazója.

Felolvasták a nagyváradi hitközség nyilatkozatát, mely szerint Csiga igen becsületes ember volt mindig.

Nagy Ferencre vonatkozólag ezt hangsúlyozta védője, hogy gyenge akaratú, beteg ember, akinek különben sem volt fogalma Gönczy kiletéről. Gyallay Józsefet pedig csak azért mert sógora.

Az ítélet

A bíróság a védőbeszéd elhangzása után ítélethezatalra vonult vissza. Este háromnegyed 7 órakor hirdette ki az ítéletet Radulescu hadbírószedes. A bíróság Gönczy Sándort bűnösnek mondta ki szökésben és kémkedésben és ezért két évi börtönrre és 1000 lej pénzbüntetésre ítélte. Goldstein Andort 3 havi fogságra, polgári jogainak és rangjának elvesztésére, Boross Sándort 2 havi börtönrre, Nagy Ferencet egy havi börtönrre, Csiga Sándort egy havi börtönrre ítélte, míg a másik két vádlottat, Gyallay Józsefet és Somogyi Endrét a vád és következményei alól a bíróság felmentette.

A bíróság a vizsgálati fogságot egyik vádlott-nál sem számította be a büntetésbe.

Két epizód

Felémleltére méltó epizód történt a tanuk kihallgatása alkalmával. Két zsidó tanu kihallgatásakor bejelentette Radulescu ezredesnek, hogy mikor a nagyváradi sziguranca ebben az ügyben beidézték őket, egyik sziguranctisztviselő rájuk ripakodott:

— Majd elintézzük mi ezeket a zsidókat!

Radulescu ezredes arra kérte a tanukat, hogy esküdjenek meg erre. Mikor a tanuk meg akartak esküdni, Radulescu elnök morolyogva leintette őket:

— Tegyétek fel a kalapjukat, maguk zsidók, ne esküdjenek a feszület előtt!...

Megbukott a camionage monopóliuma

(Cluj-Kolozsvár, augusztus 15. Az Uj Kelet tudósítójától.) Ismeretes az Uj Kelet olvasói előtt az a harc, melyet gazdasági életünk szervei a camionage rendszere ellen folytattak. A vasutól való áruszállítás monopóliuma kereskedelmi életünk egyik legszörnyesebb tünete volt. Bár történtek könnyítések, ténylegesen a kereskedelmi életet továbbra is súlyosan megkötötte ez az intézmény.

A camionage ellen megindított általános küzdelem meghozta a gyümölcsöt, mert a hivatalos lap legutóbbi számában megjelent az új rendelet, mely a valóságban a camionage monopóliumrendszerének bukását jelenti. Nem érdektelen, hogy bár a rendelet már régebben királyi aláírást nyert, úgy hogy augusztus elsején már életbe kellett volna lépnie, táviratilag előbb ötödikéig, majd pedig tizenötödikéig meghosszabbították a régi rendelkezések érvényességét.

Az új rendelkezések a holnapi nappal most már az egész ország területén végérvényesen életbeléptek. A kiadott rendelkezések főbb intézkedései a következők:

1. Bármilyen osztályú és díjszabású áru érkezéséről a címzettet kell értesíteni.

2. Azokról az árukról, melyek kirakása a CFR. kötelessége, azt az értesítést úgy kell kikészíteni, hogy a címzett d. e. tízóraig az avizó birtokában legyen.

3. A szabad raktározási idő az áruaktár asznapi bezárásáig tart.

4. Azokat az árukat, amelyeket ezen időn belül nem szállítottak el a CFR. raktárából, a camionage szállítatja haza. A „gara restant“ érkezett áruk, vagy pedig azok, amelyek címzettje egyszersmindenkorra írásban kérte, hogy az áru érkezését ne avizálják, nem részesülnek a fenti szabadraktározás kedvezményében.

5. Azokról az árukról, amelyek kirakása a fél dolga, a szabályzat szerint a címzett megkapja az értesítést. Ezen áruk után határai időt engedélyez a rendelkezés a kirakásra és csak ezen hat óra után van joga a camionagenak kirakítani és hazaszállítani, amennyiben más intézkedés nem történt. A fél által kirakott áruk, az értesítés napjától eltekintve, még egy napon át szabadon raktározhatók a CFR. raktárhelyiségébe. Bárminő ezzel allentmondó rendelkezés hatálya augusztus tizenötödiktől kezdve megszűnt.

Nyári kiránduláson a Haggibborral

Egy új sportrekord. Miért van messzebb Csernovitztól Kolozsvár, mint Kolozsvártól Csernovitz. A háboru dulásai nyomában

(Cluj-Kolozsvár, augusztus 15. Az Uj Kelet munkatársától.) Tudod-e nyájas olvasó, melyik világrészben fekszik a kies Tihuca község, vagy a híres, nevezetes Solka „fürdőhely“, avagy a vadregényes Kacica falucska. Ne röstelld bevallani, nem tudod, aminthogy én sem tudtam rólok, amig fejembe nem vettem, hogy elkísérem csernovitzai turájára az erényeiben és hibáiban egyaránt a magasabb sportegyesületünket, a Haggibborral. A sportkrónika már kellőképpen méltatta ennek a turának futball-vonatkozásait, de mi jelentősége van annak, hogy a zöld mezőn vertünk és megverettünk, ama nagy teljesítmény mellett, amelyet a Haggibbor ezen az uton, Csernovitzig és vissza, egy másik sportágban produkált? A beavatottak ma már tudják, hogy ez a tura nem is annyira a futball, mint az autósport szempontjából volt emlékezetes és — hogy ugymondjam — korszakos jelentőségű. Az utat ugyanis automobilon tettük meg, egy nagy, terebélyes piros autón és utazásunk lelkettrázó (bizony majdnem kirázódott a lelkünk) eseményei kétségtelenül meg lesznek örökítve a néhez sulyu autósport annalesiben. (Nem tudom, hogy a hivatalos sporttudomány elismeri-e ezt a sportágat, a mi turánk föltétlenül idetartozott.)

Tehát egy nagy, piros autón utaztunk és ennek köszönhetően, hogy közelebbi ismerettségbe kerülhettem a főtebb említett világhírű helységekkel. Az ismeretség rendszerint olyankor történt, amikor az autó nem gördült, hanem egyhelyben állt. Ez volt éppen a mi autónk nevezetessége: *gyakrabban állt, mint gördült.* Azt hiszem, ezen a téren rekordot is javítottunk, bár nem ismerem az erre vonatkozó sportadatokat. Azonkívül még egy nevezetes felfedezéssel gyarapítottunk utunk folyamán az ámuló világot: Csernovitztól Kolozsvár sokkal messzebb van, mint Kolozsvártól Csernovitz. Nekünk éppen kétszerannyi ideig tartott visszafelé az út, mint odafele. Felelősséget természetesen nem vállalunk érte, vajjon nem-e fogja holnap egy másik felfedező éppen az ellenkezőjét bebizonyítani.

(Holdvilágos erdélyi éjszaka)

Járművünk belőlől olyan volt, mint egy régi családi bárka. Kényelmesen elfértünk benne huszan, csak a fejünk kocogt néha össze, ha a gép elhúzott egy-egy kidudorodó utnyereg fölött. Szép nyári alkonyat volt, amikor a kocsi kigördült Kolozsvár határára. Kora délután kellett volna indulni ugyan, de amíg a Haggibbor összecselődik, rendszerint bealkonyul... Duzzadó reménységgel és jókedvvel kelt utnak a csapat. Amerre bárkánk elhaladt, vig nótaszó maradt nyomában. Sorra maradnak mögöttünk a kis szamosmenti falvak s már kigyúltak a csillagok és a villanylámpák, amikor átsiklottunk Szamosujvár árkaós főtérén. Nehány pere mulva már a dési utca ámult a rohanó vörös kocsi után, amelynek oldalára nagy betűkkel volt oda krétázva: HAGGIBBOR, CLUJ-CERNAUTI. Meg szerettünk volna Déssan állani néhány percre, de a soffőr azt mondta, nem állhat meg, mert nincsen hátsó lámpája és megbüntetik.

Ekkor ébredt az első gyanu szívemben. Mint később kiderül, nem éppen alaptalanul. De akkor a mosolygó holdvilág és a mosolygó arcok körülöttem eloszlatták az ébredő aggodalmakat.

Az országot mint egy ezüst csik szaladt elöttünk és mögöttünk, könnyű párak eresztettek alá az alvó mezőkre s a levegő frissen vágott szőna illatával volt tele. A bárkában most éneklő van. Az egyik fiatal Haggibborista, még nemrég Tarbutdiák, heber indulóra tanítja társait. A futballista társaság nagy ambícióval tanul, készül a csernovitzai bankettre, ahol meg kell mutatni a Makkabistáknak, hogy a kolozsvári zsidó fiúk is lépést tartanak a világgal. Akkor persze még nem sejtették, hogy a bankett és sok más egyéb is elmarad, mert a megsértett Haggibbor nem fog akarni egy asztalhoz ülni a darva Makkabi-jétehesokkal.

(Emelkedik a nap a hegyek fölé)

Kis faluk és nagy faluk futnak el mellettük, a legtöbbnek két jellegzetessége van: az urasági kastély, ez a nélkülözhetetlen kelléke az erdélyi falunak és a templom. Sok helyen zsidó templom is van. A Szamosvölgyből más folyók és patakok mentére csapunk át s már éjfél felé jár az idő, amikor Beszterce régi falai közé érünk. Nehány óras pihenő egy poloskás szállóban, de a hajnal első sugarai ismét utban találunk benünket. Besztercenél emelkedni kezd az út. Eddig enyhe dombokon és szelíd völgyekben keresztül siklottunk. Itt azonban kezdetét veszi a zord vidék. Felkapaszkodunk a Borgó mentén, ahol a lombos fákat lassankint felváltják a tülevelűek. A magas hegyek taraján vörösen izzik a felkelő nap. A levegő is mintha kicsérlett volna. Már nem az a langyos, szánaillatos, mint lent a Szamos völgyében, hanem éles, metsző és a fenyőerdők párjától terhes. Az országot mentén fut mindenütt egy elnagyolt sinpár, amelyet a háboru alatt építettek a németek, hogy összekösse Erdélyt Bukovinával s amelyre ma is a legégetőbb szüksége volna a forgalomnak. Sajnos, a vasutvonal paragon hever, gyom veri fel a sineket s a közlekedést Beszterce és Dornavatra között szakérrel és autóval kell lebonyolítani. Némely helyen már nincsenek is ott a németek által lerakott sinek. Azt mondják, valakinek, egy betolyósos urnak szüksége volt a sinekre, hát elvitette. Nemsokára átlépjük a régi országhatárt és Bukovina kanyargós hegyi utain futunk tovább.

(A háboru nyomában)

A bárkában ideges mozgás keletkezik. Valaki kimutat az ablakon! „Ni, ni egy lövészárk.“ Tihuca községénél kezdődnek a szomorú emlékek és vigigisérnek az uton egészen Csernovitzig. Mindentűt omladozó fedezékek és lövészárkok. Az árkok előtt még otthevernek a kidöntött fenyőfák, amelyek az első időben védelmi szolgáltak. Később már a drótszöveg „spanyol lovasok“ kerültek a helyükbe. A kipuštított erők és fák csonkjai úgy maradnak felénk, mint lefojzatt embertörzsek. A természet azonban mégis diadalmaskodik a pusztulás emlékein s az árkok és sírok fölött kizöldel az élet és magasba szökik a virág. Am a vidék mégis mindenkinben felidőzi a véres háboru eleven borszal-

maitt. A bárka utasai közül hol az egyik, hol a másik mutat egy-egy lövészárk felé:

— Itt feküdtünk három hónapig. Itt indultunk rohamra az oroszok ellen. Itt töltöttük 1916 telét...

Az árkok és kidöntött fenyőfák között apró kis keresztek tűnnek fel. A halál virágokertje. Egy-egy ilyen kereszt alatt negyven-ötven katona alussza örök álmát s a keresztján ugyanannyi bevéselt név fölött terpeszkedik a mohó. Már alig lehet kiolvasni a neveket. Nehéz és nyomasztó érzés űli meg a lelkeket, alig van kedvünk gyönyörködni a vidék vad szépségeiben. Dornavatrára érkezünk, a kedves kis bukovinai fürdőhelyre, ahol most állítólag hét-ezer vendég nyaral az ország minden részéből. Dornavatra után kezdődik a híres magurai szerpentín, amelyhez fogható nincsen egész Romániában. Órákhozhat kapaszkodunk felfelé merész kanyarodásokkal, felhőkön gázolunk keresztül s a völgyben levő házak már csak apró madáralkitáknak látszanak. De szerencsésen megmásztuk és Kimpolungtól kezdve már lefelé visz az utunk. Megkönnyebbülve lélegzettünk fel: no, ha eddig eljöttünk, most már semmi baj nem lehet Csernovitzig. Örömmünk korai volt. A kacskaringós szerpentinek a kelleténél jobban megviselték autónkat, a csavarok lepatogtak a kerékről, még szerencse, hogy befuthattunk Solkára, mert különben nekünk kellett volna cipelnünk a kocsi. Aminthogy visszafelé jövet jónéhányszor cselekedtük ezt meg. Egy fűrésztelép műhelyében új csavarokat kaptunk és hatórás késéssel folytathattuk utunkat.

(Egy rombadült város)

Nyomorult kis bukovinai falvak és városkák között visz az út. Mindenütt a háboru dulása. Már este van, amikor Szeret városán megyünk át, azon a városban, ahol egyetlen ój ház sem maradt a háboru után. Az amerikai Joint milliókat fordított e tipikus bukovinai zsidó városka ujjaépítésére, de azért még ma is számos ház hever romokban és lépten-nyomon látni egy-egy hatalmas gránát pusztításait. Csekély huszonégyórás utazás után megérkezünk végre Csernovitzba.

A bukovinai fővárosban viselt dolgokról más alkalommal számolunk be, most még csak a visszautazás gyönyöreit akarom dióhéjban elmondani. Nagy változatoság nem volt benne. Hajnalban elindultunk Csernovitzból és örült rohanással megfuttunk száz és egynéhány kilométert. Akkor aztán elolvadt a motorunk csapágya s mi egy hegy gerincén találtuk magunkat. A gép szuszogott még néhányszor, aztán kiadta a lelkét. Nincs tovább. Tanácstalanul bámultunk egymásra, majd végre Stotter elnök kiadta a parancsot: betolni a gépet a legközelebbi faluba! A társaság szépen nekifektet, ki a vállával, ki a könyökével és szépen lassan tolni kezdték a döglött gépet. Fel is vittük a hegy tetejére, ott pedig, aki tudott, sietve felugrált a kocsi, aki nem tudott, ott maradt a hegytetőn és legördültünk Kacicára. Reggel hét óra lehetett, amikor egy derék bécsi zsidónak a fatelepe előtt megállottunk kiolvaft csapágyunkkal. Isteni szerencsének mondható, hogy erre a derék urra és még derekabb soffőjére találtunk, akik megfeszített munkával este nyolc óráig csakugyan megjavították gépünket.

(Mindenn utnak vége van egyszer)

Ismét tovább utazhattunk. Beszterceig simán ment minden, de Beszterce után egy másik autó járt elöttünk. Aki a soffőrünk mindenáron meg akart előzni, ezért letért a rendes országútról és egy hepehupás mezőre utat csapott, amely öt kilométerrel megrövidítette volna utunkat. Hát távol-ságban csakugyan megrövidítette öt kilométerrel, de időben meghosszabbította huszonnégy órával. A bárka birta egy darabig az irtózatot rázást, de aztán egy kukoricás kelles közepén felmondta a szolgálatot. Eltört a fogaskerék. Itt már nem volt mit tanakodni, ezen a gépen nem sejt semmi. Mégcsak ki sem vonszolhatjuk a legközelebbi falug. Mit volt mit tenni? Nagy busan leszedtük otk-utójkainkat és nekivágtunk az ötkilométeres gyalog-utnak, amíg betértünk Somkerékre. Somkeréken már otthon voltunk, vendéglátó erdélyi zsidók között. Öt órát vártunk a legközelebbi vonatra. A CFR. vezérigazgatósága elpirult volna a sok dicsőretől, amellyel a Haggibbor elhalmozta a vasút intézményét. Ugy jött ez a vonat, mint a megváltás. Most végre biztosak vagyunk benne, hogy megérkezünk Kolozsvárra. És csakugyan nem történt semmi újabb baleset. Negyven, óra alatt csakugyan eljutottunk Csernovitztól Kolozsvárig. Hol az autó vitt minket, hol mi vittük az autót, hol gyalog, hol vonaton, de végre itthon vagyunk és elzenghetjük dicsőretét a XX. század technikai osodájának, az automebilnak. (m. e.)

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánági zsidóság napilapja
Szerkesztők: Giszkalay János és dr. Marton Ernő.
Felelős szerkesztő Dr. Marton Ernő
Az Uj Kelet cikkeinek utányomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg.

Mentsétek meg Schön Bernát árváit

Az Uj Kelet országos gyűjtőakciója

Mai kimutatásunkkal amolyan jubileumféltét kellene ünnepelelnünk abból az alkalomból, hogy az Uj Kelet országos akciója olyan szép sikerrel járt. Alig két hét alatt nemcsak túlhaladtuk az ötvenezer lejt, hanem biztatóan közeledünk már a százezerhez. De ha rá gondolunk, hogy mi készített bennünket erre a szép és Erdély zsidóságának egységes zsidóérzését dokumentáló akcióra, mely fájó Jommal és vádoló keserűséggel kell világgá kürtölnünk: Schön Bernát gyilkosa még nem vette el méltó büntetését, Schön Bernát özvegye, édesanyja és hat piciny gyermeke a legnagyobb nyomornak néz eléje, Schön Bernát testvérei, az erdélyi zsidóság még mindig nem kapott megnyugtató elégtételt, hogy sem hasonló, sem a többi szörnyűségek nem fognak megismétlődni.

A jelen kimutatást, melyet itt közlünk, teljesen Máramarossziget foglalja le, ahonnan újabb összegeket is jeleztek Schön Bernát árváinak:

Strauszmann Salamon gyűjtése Máramarossziget: Farkas Saul 500, Fakereskedelmi Rt. 500, K. J. 500 בית הנסות הדוריה (Izrael Samu és Eizik Weisz) 500, Kacska Arnold, Keszner Izidor, Szeszfinitó Rt. 200—200 lej. Basch Abraham 125 lej. Fränkel Armin, dr. Dávidovits Simon, dr. Nasch Sándor, Dávidovits Izidor, Berkovits Bernát, Eisikovits Eliás, Feldmann Abraham Nagyvárad, Brukstein Márton, Perl Mór, dr. Fulöp Béla, dr. Kertész Adolf, Eisenstädter Samu, Guttmann Salamon, Dischitz Ernő Arad, Fuchs Eisig, Fischer Ede, Grosz Jakab, Eisikovits Hersch, Réthi József, dr. Szász József, dr. Edenburg Abraham, dr. Klein Arthur, Fuchs Lajos, Stein Lajos, Angel Hermann, Stern Nándor, Káhn Lajos ékszerész, Krausz Miklós, Farkas Sámuel, Steinmetz Salamon, Izrael Dezső, Stern Izid, Moldován Jenő, Friedmann és Fia, Roth Hermann, Berkovits Izrael, Libermann és Schwimmer, Joszovits Lipót, Fogel és Traub, Holzmann Samu, Gertler József, Lébi Emanuel, Schréter Imre, Eisikovits József, Fried Jenő, Stein Hersch, Káhn Samu, Katz és Lebovovits, Szaksz Mór, Szmuck Márton, Klein és Fuchs, özv. Sichertman D. né, Paszternák Izrael, Slomovits Lázár, Zindel Kaszír, Mármor Rafael, Salzberger Adolf, ifj. Fried Vilmos, dr. Edenburg Ignác, Goldberg Mór, Feig Mór Rahó, Rotschild Salamon, R. S. Szatmár, Perl és Rosenkranz, Fried Ignác, Herschkovits Sándor, Mendelovits Ignác, Mendelovits Jenő, Schöngut Sándor, Kanengiszser Fricke Kassa, Steinmetz Smáje, Müller Herman 100—100 lej. Stein Chaim 200 lej. N. N. 80 lej. Schréter Géza, Petrower Izidor, Klein Adolf, Káhn Chaim, Schwartz Béni, Hager Sámuel, Feig Zsiga, Várnai Jenő, Fisch Lázár, Goidl és Moldován, Freund Sámuel, Zipsér Gizike, Roszt Vilmos, dr. Ecker Jenő, Ornstein Samu, Silberstein Emil, Markovits Henrik, Perlstein Márton, Scher József, Stauber Herman, Steinmetz Baruch, Müller Ignác, Adlerstein Jakab, Tabak Herman, Weisz Jakab, Klein Márton, Fried Vilmos, Appel Mátyás, Adler Pinkász, Adler Jenő és Márton, Askenázi Bernát, Kaufmann Baruch, Steinmetz Emanuel, Fuchs Sámuel, dr. Kaufmann Sándor, Tabák Hillel, Rosenfeld Májer, Basch Ignác, Moskovits József, Maged Sije, dr. Rosenfeld Andor, Falek Salamon, Jakobovits Imre, Fischmann Nándor, Fuchs Béni, Kratz Szender, Mermelstein M. D., Silberstein Simon, Székely Sándor, Jakober Armin, Szmuck Samu, Mendelovits Antal, Scharf Juda, Harmat Jenő, Vizner és Dávid, Kiszelnik Samu, Rosenberg és Markovits, Fuchs Izidor, dr. Junger Lázár, dr. Edenburg Emil, Szmuck és Janovits, Simon Dezső, Pollák Ferenc, dr. Freid Abraham, Lax Ignác, Strauszmann Salamon 50—50 lej. Paszternák Lipót, Buchbinder Dezső, Jakobovits Mór, Jakobovits Ferenc, Dub Testvérek 100—100 lej. R. D. Bocskó 200, Kahan Kálmán örökösai 500, dr. Fisch Mór 50, dr. Rosner Izidor 50, Friedmann Herman 50, dr. Wieder és Auerbach 50, Davidovits Sámuel 100.

Összesen 15.005 lej
Eddig befolyt 44.368 lej és 10 frank
Összesen 59.373 lej és 10 frank

Kivégezték egy francia mérnököt Londonban

Párisban nemzeti mártírnak tekintik a mérgekeverő Vaquier mérnököt

(London, augusztus 15. Az Uj Kelet tudósítójától.) Ma végezték ki az esküdttörvényszék ítélete alapján Vaquier francia mérnököt, aki ellen az a vád, hogy megmérgezte a London külvárosában levő „Kék Horgony“-szálló tulajdonosát. Vaquier mérnök mindvégig azt hangoztatta, hogy ártatlan, mégis az esküdttörvényszék halálraítélte s a mérnököt reggel féltkor a wandsworthi fogház udvarán felakasztották.

Vaquier mérnök kivégzése rendkívül drámai körülmények között történt meg. Az elítélt ugyanis felebbeztést jelentett be az ítélet ellen és követelte, hogy új vizsgálatot indítsanak. Azonkívül bizott a kegyelmi kérvényében is, amelyet több ezer franciaországi aláírással ellátva nyújtott be az angol kormányhoz. Henderson belügyminiszter azonban, mint ismeretes,

elutasította a kegyelmi kérvényt.

Ennek megtörténte után az angol jogszokás szerint a cellában hirdették ki Vaquier előtt a jogerőre emelkedett halálos ítéletet. Ez tegnapelőtt történt a fogházigazgató részéről, tolmács útján. A mérnök, amikor látta, hogy minden reménye semmivé foszlott, teljesen összetört idegileg és a kivégzés előtti mindkét napon a legerősebb narkotikumok segítségével tartották benne az öntudatot az orvosok.

A mérnök kivégzése rossz benyomást keltett a londoni konferencia francia résztvevői körében.

— **Érdekes pör egy ezer cseh koronáért átengedett menyasszony miatt.** Munkácsról jelentik: Érdekes din-tóra foglalkoztatja most a város zsidó köreit. Egy itteni fiatalember, akinek önálló üzlete van Munkácsra, beleszeretett egy jómdú korcsmáros lányába, megeddig a legkomolyabb szándékkal. De hiába volt kitartó udvarlás, mert a lány eljegyezte magát egy idegen fiuval. A két rivális nemrég össze-találkozott a vonaton és a boldogtalan szerelmes többek hallatára keservesen panaszkodott, majd kijelentette, hogy minden áldozatra kész volna, ha a lány mégis az ő felesége lehetne. A boldog vőlegény kapott a nyilatkozaton és azt mondotta, hogy ezer cseh koronáért átengedi menyasszonyát. Az első udvarló azonnal kifizette az összeget és sietett vissza Munkácsra, de a lány most sem akart hallani róla. A kétszeresen csalódott szerelmes ekkor újból felkereste a vőlegényt és visszakövetelte a pénzt. De a vőlegény hallani sem akart erről, mert ő nem arra kötelezte magát, hogy átadja, hanem csak arra, hogy átengedi a menyasszonyát. A pénz már azért sem fizetheti vissza, mert negyszáz koronát a tanuknak adott. A mindenképpen pörüljárt szerelmes most din-tórával akarja megszerezni a maga igazát, melynek döntése elé érhető érdeklődéssel tekintenek.

— **Megnyílt a nagyközlői zsidó iparosműhely.** Követendő példál szolgáljon a nagyközlői Talmudtóra vezetőségének most megvalósuló régi határozata, hogy a növendékeket a szellemi nevelés mellett praktikus pályára is előkészíti. Most egyelőre a szabóműhely nyílt meg és nemsokára megnyílik az asztalosműhely is. A szükséges hatósági engedély megszerzésére már megtörténtek a lépések. Ezekben a műhelyekben csak az elemi iskolát végzett, főleg árva gyerekek kapnak ipari kiképzést, akik félnapot a könyvek mellett, félnapot pedig a műhelyben töltnek. Az intézmény vezetésére bizottságot választottak, melynek tagjai: Rosman Lipót gyáros, elnök, Davidovics Viktor alelnök, Léb Miksa pénztárnok, Gersch Kálmán titkár, Rosenfeld Mendel gazda, Binder Weisz Mór gondnok, Friedmann Dezső jegyző, Dux Salamon és Lusztig József ellenőrök. Az ipariskola alapításának előkészítésében Hirsch Adolf királyi tanácsosnak és Janowitz Géza-nak, az erdélyi zsidó Árvagondozó elnökének, valamint Weisz Márton déli kereskedőnek vannak elismerésremélt érdemei.

* **Minden irányból közvetlen gyorsvonatok** Pöstyénbe, ahol ismét a régi elite nemzetközi közönség található, mert ma már Pöstyén olcsóbb a világ bármely más fűrdőjénél. Felvilágosítások telefonon is Róza-drogéria Cluj, Strada Londrei 21., ahol eredeti pöstyéni iszapkocka is kapható házikarára.

— **Orvosi hír.** Dr. Barta Aladár házserkezeit és fogorvosi rendeléseit Cal. Reg. Ferdinand (v. Wesselényi M.-utca) 8. sz. alatt újból megkezdte.

Vaquier kegyelmi kérvényét ugyanis sok képviselő és igen előkelő francia személyiség is aláírta, Franciaország közvéleménye pedig teljesen meg van győződve a mérnök ártatlanságáról. A franciák egyáltalán nem tekintik közönséges gyilkossági ügynek a Vaquier-ügyet. Páris inkább a franciát látja benne, akit Angliában felakasztottak, vagyis Vaquier kivégzéséből is francia-angol nemzeti ellentétet csinálnak.

A kivégzett mérnök meggyenéses, intelligens-arca ember volt, amennyire bozontos szakállától az arcvonásait ki lehet venni. Ennek a szakállának köszönheti, hogy meglehetősen

hasonlít a tavaly kivégzett párisi tömeggyilkos Landruhöz,

akiről most azt kezdik kisütni, hogy tulajdonképpen ártatlan volt. Elegáns, előkelő megjelenésű férfi volt Vaquier, amellet nagy életművész. Fogsgága idején megírta emlékiratait, amelyek az angol „Illustrated Sunday Herald“ nyomán a „Petit Parisien“-ben jelennek meg folytatásonként. Ezekben megírja, hogy a háboruban új repülőgépet szerkesztet és más katonai érdemeket szerzett. Általában a tartalmilag sovány memoárok igen alkalmasok arra, hogy hangulatok keltsenek írjuk mellett. Vaquier megemlíti, hogy a börtönben levelet kapott egy ismeretlen franciaországi hölgytől, aki házassági ajánlatot tett neki, mint francia mártírnak, aki bizonyára belekerül a francia nemzet történelmébe.

— **Rendelet a szamosmenti házakról.** A kolozsvári rendőrprefektura közli: Mi, Cluj város rendőrprefektusa az 1885. XXIII. törvény 142. és 144. sz. cikkében foglalt rendelkezések alapján elrendeljük, hogy az összes háztulajdonosok, akiknek a házai a Szamospart mentén vannak, nyolc napon belül távolítsák el az ott felgyűlt szemetet és bármilyen más holmit, amit a vízpartra dobtak, vagy oda lerakódott. A rendelet végrehajtása az említett törvényoikk 185. paragrafusa szerint lesz büntetve, a partrészt pedig hivatalból fogják megtisztítani a háztulajdonos költségére. *Munkácsú rendőrigazgató.*

— **Eljegyzés.** Schwartz Elluskát Zilahról eljegyezte Friedler Mayer Kolozsvárról. (Minden külön értesítés helyett.)

Grünfeld Terézke Kissármás és Goldschläger Ignác Mezőszentmikly jegyesek. (Minden külön értesítés helyett.)

— **Pogromot rendeztek egy orosz hajón.** Rigából jelentik: A város lakosságát óriási izgalomban tartják azok a pogromhírek, amelyek arról számolnak be, hogy tizenöt zsidó utast meggyilkoltak egy személyszállító hajón. A szörnyű pogrom a Deszna tavon közeledő hajó fedélzetén történt. Makasin és Novgorod Szerverszk között fegyveres banda támadta meg a gözös zsidó utasait, többeket közlülük lelésezték és behajítottak a vízbe. Az orosz utasokat nem bántották. A hajón rettenetes jelenetek játszódtak le. Ezideig tizenöt hullát halásztak ki a tóból.

Nagy

harisnyavásár

mélyen leszállított árakkal.

Kötött harisnya minden színben	lei	25
Flohr-harisnya minden színben	lei	53
Muszlín harisnya divat színben	lei	69
Cérna-muszlín minden színben	lei	98
Selyemfátyol harisnyák minden színben	lei	125

BLATT

FÖTÉR 13

Divatkoztyukban és kötöttárunkban óriási választék!
A legjobb harisnyák csak BLATT-nál kaphatók!

KÖZGAZDASÁG

Ausztria megszigorította a kényszeregyezéseket

Csak huszonöt százalékon felüli kvóta mellett lehet kényszeregyezséget kérni. A tömeges romániai kényszeregyezések hatása

(Bécs, augusztus 15. Az Uj Kelet tudósítójától) Az utódállamokban, de főleg Romániában egyre jobban szaporodó kényszeregyezési eljárások, melyek ellen — mint az Uj Kelet megírta — már a belföldi hitelezők is védegyeletet alakítanak, arra indította az osztrák törvényhozást, hogy a kényszeregyezési eljárásokon szigorítsanak. Tudvalevő, hogy bécsi gyá-

rosoknak és kereskedőknek, főleg textilcikkekben a romániai piacon nagy érdekeltségeik vannak, melyeket az utóbbi időben lavinaszerűen megindult kényszeregyezési eljárások erősen veszélyeztetnek. Mint Bécsből jelentik, rendelet jelent meg, mely szerint oly esetekben, mikor az adós 25 százalékon aluli egyezséget kíván ajánlani, csupán csődeljárásnak van helye.

Egységes típusu kenyér és liszt kötelező

Bukaresten kívül csak a barnalisztre vonatkozik az egységes minőség és ár. Revízió alá veszik a buza kivittl vóját

(Cluj Kolozsvár, augusztus 15. Az Uj Kelet tudósítójától.) Röviden jelentettük tegnap, hogy a minisztertanács legutóbbi ülésének legfőbb tárgya az új buzakivittli szabályzat életbeléptetésével előállított helyzet volt. Marzescu helyettes kereskedelemügyi miniszter előbb változta azokat a hátrányokat, amelyek a liszt-felhasználásra és kenyérsütésre vonatkozó rendelet helytelen ésrosszakaratu alkalmazásából származnak. Az ilyenirányu visszaélések üldözésére a minisztertanács anket összehívását határozta el.

A kenyérellátás problémájának tárgyalása során felvetődött az a kérdés, hogy a belső fogyasztás szükségleteinek biztosítására nem volna-e szükséges revízió alá venni a buzakivittli szabályzatot olyan értelemben, hogy az exportvámot felemeljék? A minisztertanács ennek a kérdésnek a tisztázását a legközelebbi ülésre halasztotta, hogy teljes felkészültséggel lehessen dönteni ebben az országos fontosságú ügyben. A legközelebbi minisztertanácsoson a kereskedelemügyi miniszter részletes jelentést fog tenni az új buzakivittli rezsim eredményeiről. A kormány ugyanis csak pontos adatok alapján akarja megismerni a jelenlegi helyzetet és ezeknek az adatoknak az alapján fogja

elbírálni, hogy szükség van-e a mai 45 ezer lejes vagononkénti vám felemelésére, vagy sem.

A kenyérszükséglet biztosítására egyébként Cesar Popescu ipartügyi államtitkár és Tomescu, a kenyérgyártást és kenyéskereskedelmet ellenőrző bizottság titkára több ízben végigjárták a fővárosi malmokat és mintát vettek az újonnan elrendelt háromféle típusu lisztből, a nagyobb pékségekben pedig meggyőződést szereztek arról, hogy a kenyérsütésnél betartják-e a legújabb rendelkezéseket. A tapasztalatról az államtitkár részletesen referált Marzescu helyettes kereskedelemügyi miniszternek és javaslatba hozta, hogy a próbaképen előállított lisztkategóriákat tegyék országosan kötelezőkké.

Délután a legfőbb ellenőrző bizottság ülést tartott, amelyen kimondták, hogy Bukarestben mind a háromféle (barna, főző és nullás) liszt előállítását kötelező a megállapított maximum árban. Az ország minden más részében csak a barnaliszt és barnakenyér előállítását kötelező a megállapított minőségben és árban, míg a főzőliszt és nullásliszt, valamint a belőlük sült kenyér forgalombahozatalának a módjait az illetékes helyi hatóságok fogják megállapítani.

A CFR. újabb 26 millió megrendelése. Bukarestből jelentik: A vasuti vezérigazgatóság felhatalmazást kapott arra, hogy a Hegenheide amerikai cégtől 73797 dollár, azaz 18 millió 359250 lej értékű vasuti anyagot rendeljen. A szállítási költségek 30 ezer lejt tesznek ki. Azonkívül a Kalker Maschinenfabriknál 11085 svájci frank (négy millió 877567 lej), egy másik cégnél pedig 48772 svájci frank (kétfélmillió 133730 lej) értékű megrendelést tett, amelyeknél 260 ezer lej a szállítási költség. Előre nem látható kiadások és esetleges valutadifferenciák fedezésére 739433 lejt irányoztak elő. Mindezeket az összegeket az ideai költségvetésből fizetik ki.

Negyvenhatmillióba kerül a kisilva-dornavatrai vasut egyrészének kiépítése. Bukarestből jelentik: Egyik legutóbbi minisztertanácsos a történet felebebeadásra való tekintet nélkül jóváhagyta a Kisilva és Dornavatra között felépítendő vasutvonal munkálataira kiírt árlejtés eredményét és a napokban kerül sor a szerződés megkötésére. Eszerint a vállalkozó cég 46 millió 278807 lejtért vállalja két vonalrész megépítését.

Reorganizálják az ipari törvényhozást Csehszlovákiában. Prágából jelentik: A kereskedelmi minisztériumban egész sereg új ipari törvényjavaslatot készítenek elő, melyeknek az a céljuk, hogy az ipari közigazgatás egyszerűsítése és könnyebbé tétele révén az ipart fejlessék. Így törvényjavaslatot készítenek elő az iparjog egységesítéséről, az ipari jogosultságok újraszabályozásáról, az építő- és elektrotechnikai ipar újjászervezéséről, az iparosoknak engedélyezendő kedvezményeiről és egy, az ipari szövetkezeteknek hiteleket folyósító hitelintézet felállításáról.

Elutasított kényszeregyezési eljárás. Aradról jelentik: Németh János kényszeregyezési kérését, melyről tegnapi számunkban beszámoltunk, az aradi törvényszék alaki hibák miatt elutasította.

Jogszilviában korlátozzák a hitelt. Szabadkáról jelentik: A Lloyd épületében értekezletet tartottak a szabadkai kereskedők, melyen két javaslat vetődött fel a hitelezések korlátozásáról. Az első javaslat annak kimondását kívánta, hogy a kereskedők csak készpénzért adjanak el, míg a másik annak kimondását kívánta, hogy a kereskedők csak hatvan napra hitelezzenek. Döntés még nem történt.

Negyedére redukálták a beocsini cementgyár üzemét. Szabadkáról jelentik: A beocsini cementgyár igazgatósága — az általános építőipari válság következtében — kénytelen volt a gyár üzemét nyolcvan vagonról husz vagonra redukálni. A gyár az üzemredukció miatt munkásainak háromnegyed részét elbocsátotta. A megtartott munkások munkabéréit 15 százalékkal csökkentette a cementgyár igazgatósága.

Arad városa felmondotta az épületeiben lévő üzlethelyiségek bérletét. Aradról jelentik: Arad város tanácsa az épületeiben lévő üzlethelyiségek bérleti szerződését az új lakástörvényre való hivatkozással felmondotta. Az aradi Kereskedők Köre Faragó Rezső elnök vezetésével tegnap küldöttségileg jelent meg Robu főpolgármester előtt és átadta neki a kör memorandumát. A memorandum rámutat arra, hogy a városnak kellene előljárnia a méltányosságban, tehát az alku nélküli felmondás és az árverés kiírása a legszerűbb eljárás a régi bérlők ellen. A memorandum a felmondás hatálytalanságát kéri. Robu polgármester megígérte, hogy méltányosan fog eljárni a kereskedők kérelmét a tanács elé terjeszti, mely — reméli — honorálni fogja a régi bérlők jogait. Az aradi Kereskedők Köre egyben elhatározta, hogy tekintettel a teljes bizonytalanságra, mely a régi bérletek meghosszabbítása körül van, a Sfatul Negustoresco-vel együtt megszüreti a Vadul Comer-

cial törvénybeiktatását, mely a régi bérlők jogait biztosítja. Egyébként a túlzott bérkövetelésekkel szemben az aradi kereskedők kötelezték magukat arra, hogy egymás helyiségeit nem bérlik ki.

Temesváron nem növekedett a munkanélküliség. Temesvárról jelentik: A temesvári gyárparban csak kisebbfokú üzemredukciók vannak s így megállapítható, hogy a munkanélküliség Temesvárott az idén sem nagyobb, mint tavaly. A munkanélküliséget súlyosan csak a Zamfirescu cukorgyár teljes üzembeszüntetése érintette. A Kiesling csillárgyár csak szakmunkásokat bocsátott el, a Turul cipőgyárnál, az Olaj- és Szappanműveknél csak kisebb mérvű munkáselbocsátások voltak.

Ellenőrzik a benzinárakat. A kereskedelemügyi miniszter az iparfelügyelősekhez körrendeletet intézett, melyekben arra utasítja őket, hogy tüzetesen ellenőrizzék a benzinárakat, mert az utóbbi időben észlelhető áremelkedések indokolatlanok.

Önbiztosító intézmény a temesmegyei tenyészállatok biztosítására. Temesvárról jelentik: A temesvármegyei állategészségügyi bizottság tegnapi ülésén szóba került az állatbiztosítás kérdése. A községi tenyészállatok biztosítására ajánlatot tett a Societate Belga-Romana biztosító intézet, még pedig évi 245.000 lej biztosítási díj ellenében. A bizottság megállapította, hogy az ajánlat nem fogadható el, mert a biztosítási díj túl magas és ehelyett elhatározta, hogy ilyen magas díjtételek mellett inkább saját alapot létesít és megteremtí a vármegye önbiztosító intézményét. A terv életképesnek látszik s ezért már a napokban megkezdik az erre vonatkozó előmunkálatokat. Az alaphoz az egyes érdekelt községek is hozzá fognak járulni előre megállapított összegekkel.

A vajdasági pénzüzetek akciója az adóserelmek ellen. A vajdasági pénzüzetek adóserelmek orvoslására akcióit indítottak. A serelmek tárgyalására szeptember 7-ikén az intézetek Belgrádban, a Palko-szállóban nagygyűlést tartanak. Ennek előkészítésére augusztus 24-ikére Pancsovára értekezletre hívták össze a vajdasági pénzüzetek delegátusait.

A mai valutapiac

A mai valutapiac lanyhábban alakult, mint a tegnapi. A kínálat minden devizában élénkebb volt, mint a kereslet. Közepesen élénk forgalom mellett a következő árak alakultak ki: Osztrák korona 326-329, magyar korona 340-350, cseh korona 645-649, svájci frank 41 40-41 50, dollár 219-220 00, francia frank 12 30-12 40, font sterling 1005-1008, olasz lira 9 90-10 00.

Valutapiac augusztus 15-én:

Bukarest. Valuták: Napoleon 815 00, marka 52, leva 150, török lira 110, font sterling 995, francia frank 1240, svájci frank 42 00, olasz lira 990, drachma 380, dinár 258 00, dollár 219 00, lengyel marka 42 00, osztr. korona 32 00, magyar korona 29 00, cseh korona 650.

Zürich. Nyitási-Zárta: Berlin 125 7/8-125 00, Amsterdam 207 1/8-207 1/8, Newyork 530 25-530 50, London 2405 50-2407 50, Páris 2985-3010, Milánó 3386 00-3385, Prága 1575 00-1570 00, Budapest 69 50-69 50, Belgrád 660 00-660 00, Bukarest 240 00-240 00, Varsó 102 50-102 50, Bécs 74-74 75.

Zsák ~ Ponyva

Vétel | Eladás

Közfoglalkoztatás, javkórhely

Albala Izsó Timisoara

II. Pista Traian 2. szám. Sörgőncim: Albala Timisoara-Fabrica Interurban telefon 60

HA FINOM CUKORKÁT AKAR, KÉRJEN „MELISSÁ”-T!

Cluj telefon 6-48 és 6-65

(Lloyd 2248)

Cluj telefon 6-48 és 6-65

SPORT

Még nem kezdődött meg a KAC tennisz-versenye. A KAC országos tenniszversenyének első napja tegnapra volt kitűzve, azonban a pályákat puhára áztató eső miatt a mérkőzések nem kezdődtek meg.

Az MLSz új tisztikara. Budapestről jelentik: Az MLSz végre a második folytatódagos tisztújító közgyűlésén megválasztotta elnökségét. Elnök ismét Shway Kálmán ezredes lett, társelnökök Csányi József dr. és Tibor Lajos, alelnökök Földessy János dr., Kiss Tivadar, Máriaassy Lajos dr., Szigeti Imre, Reichard Ottó és Toldi Zoltán dr.

Nemzetközi atlétikai mérkőzés Franciaország—Belgium között. A vasárnap lefolyt nemzetközi mérkőzésen Franciaország legyőzte Belgiumot. Részletes eredmények: 100 m. 1. Brochart (Belgium) 11 mp. 2. Murlon (Franciaország) mellésélességgel nyerve. 200 m. 1. Brochart 22.4 mp. 2. Jackson francia, másfél méterrel nyerve. 400 m. 1. Migest (Belgium) 52.5 mp. Gaister francia. 800 m. 1. Grosclande francia 2 perc 2.8 mp. 2. Braton francia. 1500 m. 1. Pelé francia 4 p. 10.5 mp. 2. Bontemps francia. 5000 m. 1. Maceaux francia 16 perc 08 mp. 2. Dolques francia, mellet nyerve. 110 m. gátfutás. 1. Sempé francia 15.5 mp. Francia rekord! Távolugrás. 1. Wilhelme francia 680 cm. Magasugrás. 1. Guillaux francia 187.5 cm. Súlydobás. 1. Paoli francia 13.50 m. 4x200 m. staféta. 1. Belgium 1 perc 21.8 mp. Belga rekord.

Szegeden is indulnak a német atléták. Szegedről jelentik: Houben, Most, Lethen és Tegmann, a Kreefeldi Preussennek Budapesti szereplő sprint stafétája augusztus 20-án Szegeden is indulnak a SzAK meghívásos versenyén.

Női futballmérkőzés volt Bécsben. Bécsből jelentik: Nagy várakozás előzte meg Bécsben az első női futballmeccset bemutatkozását. A mérkőzést vasárnap játszotta le két kombinált női csapat és játék gól nélkül eldöntetlenül végződött.

Anglia válogatott mérkőzései. Az egyesült angol labdarúgó szövetség a következő nemzetközi mérkőzések terminusait állapította meg. Amatőr-mérkőzések: Október 11-én Anglia—Délafrika Santhamptonban, október 26-án Anglia—Délafrika Tottenhamban, November 8-án Irország—Anglia Dublinban, 1925 március 21-én Anglia—Wales Plymouthban. Profeszionalista válogatott mérkőzések: Október 22-én Anglia—Irország Liverpoolban, december 8-án Anglia—Belgium Londonban, 1925 február 28-án Anglia—Wales Cardiffban, Április 4-én Anglia—Skócia Edinburghban, Május 21-én Anglia—Franciaország Párisban.

Nem tudják Bécsben a profijátékosok fizetését megállapítani. Bécsből jelentik: Az osztrák szövetség céltudatos munkával, minden előkészületet megtett a profi labdarúgó sport bevezetésére. A játékosok fizetését illetően azonban még nincs döntés. Legújabbban az a terv merült fel, hogy csak a minimális összeget fogják megjelölni, míg a maximális összeget minden egyesület a saját anyagi viszonyait mérlegelve állapítja meg. Ez a megoldás azonban aligha fog célravezetőni, mert így az eddigi rendszer maradna meg, vagyis a gazdagabb egyesületek elősábitának a gyengébb anyagi helyzetben levő egyesületek játékosait. Egy másik terv szerint a játékosok fizetésének maximális összege nem lehetne nagyobb, mint a bevételek egy meghatározott százaléka. Egyezően ez a kérdés — talán a legnehezebb — az egyetlen, ami még megoldásra vár.

Anglia hölgy gyorsuszo bajnoksága. A 100 yardos hölgy gyorsuszo bajnokságot Jeans kisaszony, a nottinghami hölgyek sportklubjának tagja nyerte meg 1 p. 07.1 mp.-es idővel. Jeans az olimpiászon a 100 méteres hölgyuszásban 1 perc 15.4 mp.-es idővel ötödik lett.

Ha kívánságod van...

butort, zongorát

Marosvásárhelyre
SZÉKELY és RÉTI
KÖZVETLEN BÚTORGYÁR RÉSZEZ.-TÁRS. BUDAPESTEN
asztalok, írnokasztalok, gyöngyök, székelyi szobrok

Hirdetések
a lapban a legeredményesebbek

MOZGÓK MŰSORA

Select-Mozgó Szombat aug. 16. Szenzációs premier. *Belfast grófnője*. Szentimentális szerelmi dráma egy királyi udvarnál. Diego D'Askri regénye után 6 felvonásban. Főszerepben Soava Gallone.

Uránia-Mozgó. Szombat, aug. 16. *Fatty Millomos*. Nagy amerikai burleszk 6 felvonásban. Egy nevetető vigjáték a közismert komikussal: Fatty. A mozgó teljesen renoválva van és bűvös vetítő vászonnal van ellátva.

Apollo-Mozgó. Szombat augusztus 16. *Iona*. Magyar tárgy hatalmas dráma 5 felvonásban. Főszerepben Lya de Putti.

Hölgyeim! Óriási választék érkezett film és bársony kalapokban. Rendkívül olcsó reklámárak. Mindegyikű átalakítások és formálások 48 óra alatt készülnek.

"IDEAL"

női kalapizlet, Cluj, Calea Regele Ferdinand 8. szám. Gólya-áruházal szemben.

Férfikalapokat

fest, tisztít, formál és vasal

Fehér István kalaposmester,
Cluj, Unió-utca 21. Redout.

Postai megrendelések is eszközöltenek!

Tűzifa a prítógépeket

kőfűrészt állványokat, szállítható motoros kőfűrészeket, hasító gépeket, teljes tűzifaaprító telep berendezéseket

fűrészgári
valamint

asztalosipari
gépeket

kedvező fizetési feltételek mellett szállít

Mecano Rt.
fiókja, Cluj, Calea Victoriei 45.
(v. Kossuth L.-u.) Telef. Int. 356.

Concours

Die unterfertigte orth. izr. Kultusgemeinde sucht für ihrem Haupttempel zum sofortigen Eintritt einen vorzüglichen, musikalisch äusserst gebildeten, streng religiösen Oberkantor, eventuell für die nächsten ימים טובים und im entsprechendem Falle auch für weiterer ständiger Anstellung einen tüchtigen בעל תפילה der Fähigkeiten besitzt in einen Tempel von grossem Umfange einen Oberkantor zu vertreten.

Gehalt laut Vereinbarung. Reisespesen werden nur den berufenen vergütet.

Die mit Zeugnissabschriften zu versehenen Offerte sind zu richten an Vorstand der orth. izr. Kultusgemeinde in SATU-MARE, Transsylvania.

Karlsbádóli közvetlen importált
porcellán és Steingut-edények

éttermi-, kávéházi- és háztartási felszerelések, csiszolt préselt és fuvolt üvegarúk, lámpaárnik, demyohn, gyógyszer és befőttestvegek legelőnyösebben beszerezhetők:
Ausländer Lajosnál Cluj
Piața M. Viteazul (volt Széchenyi-tér) 39. Telefon 864

Házlebontás miatt

SZABÓ JENŐ

selyem- és szövetáruháza Cluj, Calea Regele Ferdinand 5. sz. alatt

olesó

rendez. **U S I T Á S T**

	Lei
1 drb. abrosz és 6 szalvéta	328
1 mtr. sima fehér grenadin..	55
1 " fehérenmü vászon....	37
1 " zefir, férfi ingre	42
1 " himzett grenadin	65
1 " sima ruhacrep, színekben	39
1 " csikos vagy kockás szövet	65
1 " jó mosó karton	26
1 " mosó delén, ruhára és pongyolára	39

Előrehaladott idény miatt az összes raktáron levő nyári áruk

leszállított árakban!
Nagy választék
lenvásznakban

Telefon **479** Telefon

Házlebontás miatt!

APRÓHIRDETÉSEK

Magyarul kiadású egy szö 2- vasat betűvel 6- lej. Leg-
kisebbségi kiadású 30 lej. Álláskeresőknek 30% kedvezmény

**Perzsa és szmirna sző-
nyeg** jutányos áron kap-
ható és megrendelhető
bármily méretben a
Covoara-
nál Cluj, Strada Londrei
(Hosszu-utca) 26. Kérjen
árjajánlatot. 1670

**Hölgyek
figyelmébe!**

Mindennemű modern
hajmunkák, tambourir
választék, kizárólag el-
sősorú anyag s készit-
mény, L'Oreal-Henné
minden színben kap-
ható. Megrendelést vi-
dékre is eszközölk. Vá-
gott hajat kicsinyben
és nagyban veszek. —
Mussa Gyula Cluj
Str. Memorandului 10

Persaszőnyeg készit-
éséhez garantált nap-
álló mosható gyapju-
fonalat minden minő-
ségben és színben leg-
előcsőbb gyári árban
szállít „ORIENT” pers-
aszőnyegszőnyeggyár, Simleul
Silvaniei. 7447a

Zsidó szobafestő segéd
aki önállóan tud dolgozni
és vállalni, jól bevezetett
tűzletbe benőszülhet mint
társ, vagy az egész tűz-
letet átveheti. Cim a ki-
adóhivatalban. 7617

Vorzüglicher Vorbeter
Zeugnisse, tüchtig
בעל קור ומורה sucht bes-
sere Posten. Adresse un-
ter „EMESZ” an admi-
nistration.

Gőzfűrészünikirodájába
keresünk azonnali belé-
pésre felsőkereskedelmi-
ben érettségizett nőtlen
hivatalnokot, ki hasonló
állásban 1—2 évi gyakor-
lattal bír. Szép írás és ro-
mán nyelv bírása feltétel.
Ajánlatok bizonyítvány-
másokkal a kiadóba
küldendők „Toplița Ro-
mână” jellegére. 7660

**Fiatal izr. családos em-
ber**, malomban jártas, vál-
lalna mázsálói, feltűgyelői,
vagy más hasonló állást,
Leveleket „Szorgalmas”
jellegén a kiadó továbbít.
7648

Intelligens jó családból
való fiu tanulónak felvé-
tetik Szatmári órás, Str.
Reg. Marja 46. 7649

Vallásos, jó hanggal
bíró 28 éves nőtlen fiatal-
ember a nagy ünnepekre
előimádkozói ál-
lást keres. Leveleket Basch
Jenő, Visoul de sus to-
vábbít. 7651

Aki a modern héber
nyelvet rövid idő alatt
megakarja tanulni, vagy
gyermekét taníttatni, kü-
zölje címét a kiadóhiva-
tallal, hol elsőrangú héber
tanerő áll rendelkezésre.
7656

Veszünk mentha füvet,
Acida vegyi gyár Oradea-
Mare, Piata Mihai Vitea-
zul 11/a. 7657

Fiatal segédet ki tve-
gezésben és képerkeztés-
ben jártas, felvesz
Schwimmer Ernő tve-
gizlete Dej. 7658

Kellemes hanggal bíró
nőtlen fiatalember, jelen-
leg hittan oktató, az ősi
ünnepekre előimádkozói
állást keres, lehetőleg na-
gyobb hitközségnél. Cim:
Hoffmann Flemér „Pau-
teu”, Plasa Marghita, Jud.
Bihor. 7659

איין שׁוׁב מומחה יונג
פערדייראמעט מיכמינער
בת זוכט פיר זאמאט
אייןען פאסטען איזט מיט
קבלות פאן גאנץ בומניו
פערזעהען. אדרעססע:
Lankszner Jakob, Székely-
hid—Sechehid jud. Bihor
7658

„RASOLOR”
késnélküli bo-
rotváló por
★
1/4 kgrm. ára
8 lei

LEBOVITS
torbélykészítő,
Sata-Mare
★
Vizszonteladók-
nak 5 kg 120lei

Zsák Zsinog Kötél
HAVAS DEZSŐ
TIMISOARA

**Kiváló minőségű,
kellemes és üdítő**

tordai sör

Gyár: Turda, telefon 5. Főraktár: Cluj, telef. 394

Telefon 758

INDUSTRIA TEXTILA ARADANA SOCIETATE ANONIMA

Románia legnagyobb textilgyára Arad

ARADI TEXTILGYAR RÉSZZVÉNYTÁRSASÁG

Személyposta — Gőzhajók

Havre és Szt.-Nazaire-ból
Cuba és Mexiko
New-York és Canada-ba.

Felvilágosítások és jegyek:

„SARNIA”-nál

Bucuresti,

Rador 1572

Pasagiul Comédia

Telefon 493

Telefon 493

Írógépek

„ROYAL” - „STOEWER”
„MERCEDES” - „ERIKA”

Állandóan raktáron. — Mindennemű író-
gépekkelé legelőcsőbb beszerzési forrása.
Speciális javítóműhely!
javításokért garanciát vállal

Finkler Antal Cluj

írógépvállalat, Călea Regele Ferdinand,
(a nagy vashid mellett)

Gépszij!

Különböző bel- és külföldi talp és finomaru,
cserző anyagok, valamint gépszij prima külföldi
versenyképes árban kapható

Sámson Manó

bőrüzletében, Cluj, Str. Regina Maria 12. (volt
Deák Ferenc-u. 12.) Telefonszám 889. Lakás 387.
Irod. Cal. Reg. Ferdinand 84. R. Mose 4002

Használjunk kizárólag

PLANTOL

כשר

legjobb növényzsír, mert ez
tiszt, egészséges és kiadós!

Főtisztelő Fuchs Benjámín nagyváradi
tőrabbi felügyelete alatt készült, szigoruan
ortodox rituális előírás szerint.

Képviselet: HIENZ VILMOS Cluj

LÁDAGYÁR

Mindennemű ládákat és fadobozokat össze-
szegzett és szétszedett részekben meg-
rendelésre azonnal készít és bár-
hova szállít a legelőcsőbb áron

Sajovics és Lebovits fakesereskedés és ládagyár
Cluj, Strada Cornăuți (volt Kajántól-ut) 1 sz

Keresünk utazót

azonnali belépésre, fizetés vagy jutalék
mellett. Heller és Seidmann rövidáru
nagykereskedők, Oradea-Mare

Betonkeverőgépek

valamint az összes cementipari gépek,
u. m. cementtétőcserepek, betontéglák,
üreges betonblokkok, cementterazzo, gra-
nitoid, járdalapok gyártására kézi és erő-
hajtásra berendezve, formák, betoncsövek,
kutgyűrűk, lépcső és egyéb építési anya-
gok gyártására. Teljes asbescementpala-
gyári berendezések, I-a cementfestékek
stb. stb. raktárról azonnal szállíthatók.

MODERNA

Építőipari Gépek és Radiátor Rt.
Brasov, Kis ucca 12.

Árlapok és költségvetések díjmentesen!
Mielőtt cementipari gépeket vásárol,
kérjük raktárunk megtekintését

Anton Rosenzweig

librarie Zsidókönyvkereskedés (Buchhandlung) OLUI
Piata Mihai Viteazul 37—38. [v. Széchenyi-tér]
Alapítva 1890. Saját ház.

ספרים האנדרלונג

Detail — Angro.

שלמים תפילין מוות ציצית מחורים

עמרות נאלד אונד זילבערבראטען!

Mindenféle fordítású imakönyvek egyszerű és díszkötésű
Selyem és gyapju Talszék nagy raktára!

Legjobb gyermekápoló

HÖFER 1. számú gyermekhintőpora, HÖFER Baby Creme, Kapható az ös-
szes patikákban, drogeriákban és illatszertárakban, továbbá Kolozsváron Emke-
drogeriában, Rózsa „Royal”-drogeria, Demeter-, Hintz- és Flohr-patikákban.